

شاهکار اطلاعاتی امیرکبیر با رمزی از شاهنامه فردوسی

میرزاتقی‌خان چگونه با گسپیل کردن یک دیپلمات کار کشته‌به‌آن‌سوی اَترک

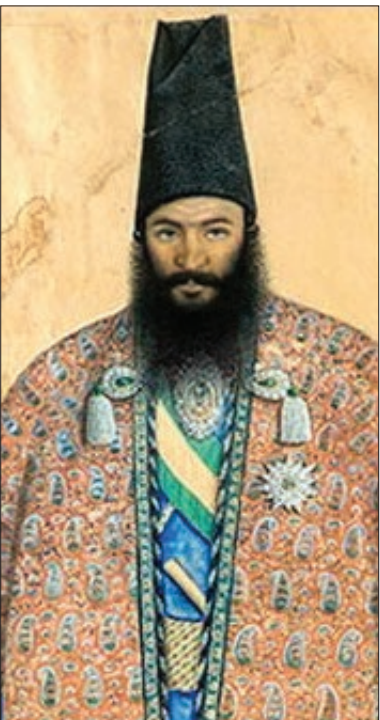
اطلاعات مورد نیاز برای حفظ تمامیت ارضی ایران را به‌دست آورد؟

جواد نوائیان رودسری – سرزمین ماورای رود اَترک، تا کرانه‌های رود سیحون، در طول تاریخ بخشی از خراسان بزرگ و قسمتی از سرزمین پهناور ایران بوده و هنوز هم، فرهنگ ایرانی در میان مردمان این خطه، ساری و جاری است. با این حال، از دوره تیموری به این سو، قدرت گرفتن قبایل مغول نژادی مانند ازبکان و نیز، دیگر اقوام صحرانشین در این منطقه، زمینه‌ناامنی و تاخت‌وتاز به صفحات جنوبی و حتی زمین‌های این‌سوی رود اترک را فراهم کرد. شهرهای آبادی مانند مشهد و هرات، پایاپی مورد حملات اقوام صحرانشین قرار می گرفت. با فرار سیدن دوره قاجار و ضعف شدید دولت مرکزی از دور ه فتحعلی شاه به بعد، سرزمین‌های شمال اترک، تا حدود خوارزم، بلوچود تبعیت ظاهری از ایران، عملاً خودمختار بودند و با حملات گسترده به جنوب خراسان بزرگ، روستاها را غارت می کردند و مردم را به بردگی می گرفتند. این مسئله، با آغاز دوره سلطنت ناصرالدین شاه حادث شد و افزون بر مردم عادی، تعدادی از شاهزادگان قاجار هم به‌دست اقوام مهاجم افتادند و به خوارزم منتقل شدند. امیرکبیر برای پایان دادن به این غائله، تصمیم به انجام یک اقدام قاطع گرفت؛ اما قبل از هر اقدامی، باید موقعیت جغرافیای طبیعی و انسانی منطقه را به دقت شناسایی می کرد. متون مربوط به این موضوع بسیار قدیمی بودند و نمی شد به محتوای آن‌ها اعتماد کرد. علاوه بر این، در این متون، خبری از معرفی قبایل، اختلافات موجود و مسائل مبتلا به دوران امیرکبیر، وجود نداشت. به همین دلیل، امیر در اقدامی بنیادی و با هدف تأمین اطلاعات مورد نیاز، رضاقلی خان هدایت را با مأموریت ویژه، به سوی خان خوارزم فرستاد.

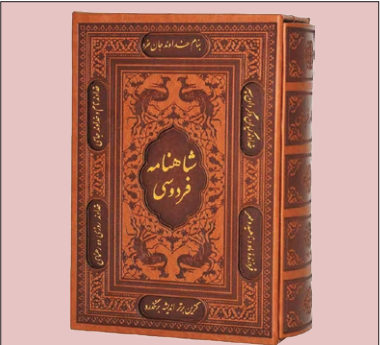
■ **مأموریت دو گانه رضاقلی خان**
نخستین هدف مأموریت که باید آن را هدف اصلی آن

بدانیم، آزاد کردن اُسرای ایرانی بود؛ امیررویی اتباع کشورش تعصب خاصی داشت و حاضر نبود اسارت یا گرفتاری آن‌ها را در جایی تحمل کند. افزون بر این، حمایت از اتباع دولت علیه ایران را، وظیفه اصلی و قطعی حاکمیت می دانست. با این حال، امیر می خواست از این فرصت برای شناسایی دقیق منطقه و به‌ویژه ساختارهای فرهنگی و سیاسی آن که می توانست در موفقیت اقدامات بعدی دولت ایران مؤثر باشد، استفاده کند. به این ترتیب، بخشی از مأموریت رضاقلی خان هدایت، به عنوان بخش سری و اطلاعاتی آن، در قالب یک دستورالعمل به وی تفهیم شد. رمز عملیات اطلاعاتی امیرکبیر که مجری آن رضاقلی خان بود، یک مصرع از شاهنامه فردوسی انتخاب شد؛ مصرعی که نشان دهنده هوش سرشار میرزاتقی‌خان و تسلط وی بر ادبیات فارسی و به‌ویژه، متون حماسی است: «فرستاد باید فرستاده‌ای. این مصرع بخشی از سروده حکیم ابوالقاسم فردوسی و مربوط به داستان «بیژن و منیژه» در شاهنامه است: «فرستاد باید فرستاده‌ای / درون پُرز مَکرو برون ساده‌ای / فرستاده باید که داناثوید / به گفتن توانا و بینا بود». در واقع امیرکبیر، با توجه به حساسیت مأموریت رضاقلی خان، برای او که فردی ادیب و نویسنده بوده، چنین شعری را برگزیده است تا حساسیت و ضرورت مأموریت را به وی یادآوری کند.

■ **دستورالعمل بی‌نقص میرزاتقی‌خان**
استاد جمشید کیان‌فر در مقدمه مسبوطو عالمانه خود بر «سفارت‌نامه خوارزم» که در واقع گزارش دقیق و کامل رضاقلی‌خان از این مأموریت سیاسی و اطلاعاتی است، بخش‌هایی از دستورالعمل امیرکبیر را آورده است که فزازهایی از آن را می‌خوانیم: «منظور و مضمون از مأموریت آن عالیجاه برای اطلاق (آزاد کردن) اسرای مسلمان ایرانی و

تصویر منسوب به امیرکبیر (نقاشی ایرانی)

رضاقلی خان هدایت

رئیس سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اعلام کرد؛

پیش بینی صادرات دو میلیارد دلاری آذربایجان شرقی در سال ۱۴۰۱

با حضور استاندار انجام شد

بررسی وضعیت شبکه برق خوزستان برای گذر از تابستان ۱۴۰۱ در نشست شورای پایایی

در این جلسه که با حضور صادق خلیلیان استاندار خوزستان، محمود دشت‌بزرگ رئیس شورای پایایی منطقه‌ای شبکه برق خوزستان، مدیران عامل شرکت‌های توزیع و شرکت‌های بزرگ صنعتی در استانداری خوزستان برگزار شد، آخرین وضعیت شبکه برق استان و راهکارهای عبور موفقیت آمیز از تابستان ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت.

بر اساس گزارش سازمان هواشناسی در این نشست بارش‌ها در حوزه آبریز خوزستان نسبت به سال گذشته ۵۰ درصد کاهش داشته و بر اساس گزارش سازمان آب و برق خوزستان حجم ذخایر مفید سدهای نیروگاه‌های برق آبی ۲۴ درصد است که نسبت به ۴۲ درصد سال گذشته که سالی بحرانی بوده است، کاهش ۸ درصدی را نشان می‌دهد.

در ادامه این نشست محمود دشت‌بزرگ رئیس شورای پایایی منطقه‌ای شبکه برق خوزستان، گزارش کاملی از وضعیت شبکه برق استان تشریح و راهکارهای عبور از پیک بار ۱۴۰۱ را ارائه کرد.

بر اساس گزارش‌های ارائه شده در این نشست مقرر شد، دستورالعمل‌ها و الزامات لازم به دستگاه‌های دولتی، بانک‌ها و شرکت‌های تابعه در خصوص مدیریت مصرف و کاهش مصرف آنها ارائه و ملزم به کاهش ۵۰ درصدی مصرف در ساعت اداری و کاهش ۹۰ درصدی مصرف برق بعد از ساعت اداری شوند.

مدیرکل کمیته امداد استان:

پرداخت ۶۹۳۶ فقره وام توسط صندوق امداد ولایت در استان مرکزی

اراک- مدیرکل کمیته امداد استان مرکزی از پرداخت ۶ هزار و ۹۳۶ فقره وام توسط صندوق امداد ولایت در سال گذشته خبر داد.
مجید مومنی ا اظهار کرد: در ماه رمضان سال گذشته ۱۵۲ آشپزخانه برای طبخ و توزیع غذای گرم در سطح استان مرکزی وجود داشته است که این تعداد در سال جاری به ۱۹۸ آشپزخانه رسیده است. همچنین مبلغ ۲میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان جهت طبخ این غذاها کمک شده است.
وی اضافه کرد: بطور کلی سال گذشته در ماه مبارک رمضان ۱۴۶ هزار و ۵۱۰ وعده غذای گرم توزیع شد که این میزان در سال جاری تاکنون به ۱۲ هزار پرس رسیده است.
در توزیع و طبخ غذای گرم سال گذشته ۵ هزار و ۸۰۰ نفر یاری رساندند که ۴ هزار نفر از آنها اعضای بسیج سازندگی بودند. همچنین بسته‌های معیشتی در سال گذشته به تمامی مددجویان اهدا شد، این روند در سال جاری نیز ادامه خواهد داشت.
مومنی با اشاره به ۴۸ میلیارد و ۶۰۰ میلیون تومان زکات سال گذشته بیان کرد: مساجد و مراکز نیکوکاری در سال جاری اقدام به دریافت زکات فطره خواهند کرد و این

شنبه ۹ جمادی‌الثانی ۱۲۶۷ / ۲۳ فروردین ۱۳۳۰، تهران را به مقصد خوارزم ترک کرد. او در این سفر، تقریباً تمام دستورالعمل امیرکبیر را به مرحله اجرا درآورد و می‌توان گفت که با دستی پُر و در زمان تعیین شده که نباید از سه ماه بیشتر می‌شد، به پایتخت بازگشت.
باین حال، از بحث بد، رضاقلی خان زمانی به تهران رسید که شاه جوان و هوسباز قاجار، بادیسیسه چینی اطرافیان، امیرکبیر را از صدارت خلع کرده و به جایش، میرزا آقاخان نوری را گماشته بود. به همین دلیل، مأموریت مهم و امنیتی‌تر رضاقلی‌خان، به هیچ گرفته‌شده و صدراعظم جدید، آن را اقدامی بی‌حاصل و بی‌خود معرفی کرد.
رضاقلی‌خان که چندان اهل خطرپذیری نبود، برای آن که کارش بی‌اجر نماند، شرح‌ومتنی در وصف و مدح میرزا آقاخان نوشت و ضمیمه گزارش کرد تا بلکه آن را مدنظر قرار دهند؛ اما چنان که نوه‌اش، مهدقلی‌خان هدایت، ملقب به «خیر السلطنه» می‌نویسد: «با عزل امیر، کسی از [رضاقلی‌خان هدایت] نرسید کجا رفتی؟ چه کردی؟ کی آمدی؟!» این سفارت‌نامه که با آموزش‌های امیرکبیر، یک گنج ارزشمند و بیرون از قیمت گذاری بود، توجه هیچ کدام از رجال فاسد دربار ناصرالدین‌شاه را جلب نکرد. شکست سنگین ارتش نسبتاً مجهز قاجار از نیروهای خان‌خوارزم، در جنگ مهم و سرنوشته‌ساز مرو که در سال ۱۲۳۹، حدود ۹ سال بعد از مأموریت سیاسی و امنیتی رضاقلی‌خان به‌وقوع پیوست و عملاً مقدمه‌ای برای جدایی زمین‌های شمال اترک از ایران شد، نشان داد که سفارت‌نامه خوارزم، نه تنها مورد توجه قرار نگرفته، بلکه شاه‌اندان قاجار، حتی زحمت توُرُق آن را هم به خود نداده‌است؛ چرا که اگر چنین می‌کرد، لشکر ۴۰ هزار نفری او، آن‌طور مفتضحانه از هفت هزار سوار بیابانگرد شکست نمی‌خورد و با دادن تلفات سنگین به مشهد باز نمی‌گشت.
نیروهایی که بازگشتند، تنها هشت هزار نفر بودند! مصیبت اصلی این جاست که این سفارت‌نامه بسیار مهم، بعدها مورد توجه شارل شفر فرانسوی قرار گرفت؛ آن‌را به راحتی آب خوردن، از ایران خارج و در پاریس اصل و ترجمه آن را در سال ۱۸۷۵ م / ۱۲۵۴ ش منتشر کرد.
مندرجات این ترجمه، نقش مهمی در سازمان دهی سربازان تر از روس، برای تسلط بر نواحی شمال اترک داشت؛ آن‌ها با همین اطلاعات که قرار بود برای یکپارچگی ایران به خدمت گرفته شود، همه سرزمین‌های مذکور را یکی بعد از دیگری اشغال کردند و در نهایت، با انعقاد قرار داد آخال در سال ۱۸۸۱ م / ۱۲۶۰ ش، این سرزمین‌های وسیع را برای همیشه از آن جدا کردند.

منع آن‌ها (منظور غارتگران است) از بیع و شرای

بندگان خداست که می‌باید کمال جدو جهد را در

این باب به عمل آورد... و نیز آن عالیجاه می‌باید زاده

از یک ماک در خویق (خوارزم) معطل نشود و مراتب

مسطوره را حالی نموده، خدمات خود را انجام

داده، اسرار اطلاق العنان ساخته، با خود بیاورد و

نیز، مأمور است که روز نامجات (گزارش‌های روزانه)

از روز [شروع] مأموریت الی معاودت (بازگشت)

و شرحیایی را مفصلاً نوشته، با شرح و بسط

تمام از وقایع اتفاقیه و اسامی منازل و تعیین

فراسخ (فرسخ‌ها) و اسامی ایلات و سرکردگان و

ریش سفیدان آن‌ها را کاملاً نوشته، با خود بیاورد

که آن عالیجاه از عموم آن با اطلاع باشد و هر چه

سوال شود، از روی بصیرت و آگاهی معروض دارد.»

این دستورالعمل در بهار سال ۱۲۳۰، در آخرین

ماه‌های صدارت امیرکبیر نوشته شده است. او

می‌دانست بخش مهمی از قتل و غارت‌های شکل

آن‌ها را به نوعی، توجه به دیپلماسی و حدت نامید:

«صراحتاً به خان جلالت نشان خویق اظهار دارید

که از آن جا که به مقتضای جهت جامعه اسلامی و

مقتضای آیه شریفه وَجَعَلَ بَیْنَهُمْ مَوَدَّةَ سَلَمٍ و اسلام

و امن و ایمان را ملحوظ خواستیم به طور خوشی

ماده بئض و معاندت (دشمنی) فی مابین مسلمین

مرتدع (برداشته) شود.»

■ **فرجام تلخ مأموریت سَری**

رضاقلی‌خان هدایت، چنان که خودش در گزارش

مشروح «سفارت‌نامه خوارزم» می‌نویسد، روز

نوادگان بدبخت چنگیز خان در قرن بیستم!

اقوام بیابانگردی که با فرماندهی چنگیز خان، توانستند بخش اعظم دنیای متمدن روزگاروی را اشغال کنند و امپراتوری خود را از ژاپن تا قلب اروپا بگسترانند، پس از اضمحلال دودمان چنگیزی، دوام نیاوردند. هر چند که در دیگر سرزمین‌ها، مانند هند و ایران، افرادی با تبار مغولی قدرت را در دست گرفتند و چند صبا‌خی به فرمانروایی پرداختند، اما دیگر نشانی از فرهنگ مغولی و قدرت نظامی چنگیزی در مغولستان به چشم نیامد و مغولان، در آستانه قرن بیستم، مردمی بودند تحت سلطه حکومت‌های همسایه. شاید جالب باشد که نظام قبایلی خود احیا کرد؛ این پادشاهی چین دست به دست می‌شد. اوایل قرن بیستم بود که مغول هایک پادشاهی جدید را بر مبنای موردهمایت چینی‌ها بود؛ اما تا سال ۱۹۲۱ استقلال پیدا نکرد. با آغاز توسعه طلبی ژاپنی‌ها در منچوری و شرق چین، دولت کمونیستی شوروی که به تازگی شکل گرفته بود، به تحریک و حمایت از مغولان کمونیست پرداخت. به این ترتیب، اوایل دهه ۱۹۲۰، دولت کمونیستی مغولستان به عنوان دومین کشور کمونیستی جهان، اعلام موجودیت و استقلال کرد. اما این استقلال تا مدت‌ها به صورت کامل تأمین نشد؛ آن‌ها به لحاظ دیپلماتیک و سیاست خارجی، کاملاً وابسته به شوروی بودند. کشوری با حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار کیلومتر مربع وسعت، تنها نزدیک به دو میلیون نفر جمعیت داشت و این مسئله، تولید ناخالص ملی مغولستان را به شدت تحت تأثیر قرار می‌داد. به همین دلیل، مغول‌ها ترجیح می‌دادند زیر نظر روس‌ها زندگی کنند. امروزه مغولستان ظاهراً کشوری مستقل است، اما نه صدایی از آن به گوش می‌رسد و نه در بازی‌های جهانی حضور فعال دارد. هموطنان چنگیز خان طی چند دهه گذشته به تدریج از معادلات تاریخی حذف شده‌اند و به نظر می‌رسد در آینده نیز تغییرات عمده‌ای را در وضعیت سیاسی و اجتماعی آن‌ها شاهد نباشیم.

اخبار ایران

راه اندازی ۶۲ حلقه چاه تلفیقی در استان قزوین

قزوین- مدیرعامل شرکت آب منطقه ای استان قزوین گفت: بدلیل کاهش میزان بارندگی‌ها در سال آبی جاری حجم ذخیره مفید سد طالقان نسبت به سال گذشته حدود ۱۰۰ میلیون مترمکعب و نسبت به میانگین حدود ۲۰۰ میلیون مترمکعب کاهش یافته است.

به گزارش روابط عمومی شرکت آب منطقه ای استان قزوین بدله ملکی مدیرعامل این شرکت در جمع اعضاء تشکل آبران و شورای شهر شریف آباد اظهار داشت: بدلیل خشکسالی و کاهش میزان بارندگی‌ها که ناشی از تغییر اقلیم می باشد در حال حاضر میزان حجم ذخیره مفید سد طالقان در حال حاضر معادل ۱۰۰ میلیون متر مکعب می‌باشد، که این موضوع بیانگر آن است که در سال آبی جاری کشاورزان باید ضمن مدیریت مصرف از کاشت های اضافه جدا خوداری نمایند.

ملکی در پایان تصریح کرد: برای گذر از شرایط بحرانی سال جاری و کمک به کشاورزان برای تأمین آب مورد نیاز جهت کشت های انجام شده در قالب برنامه های کشت سازمان جهاد کشاورزی استان، ۶۲ حلقه چاه تلفیقی با اولویت انتهای شبکه آبیاری راه اندازی شده و ۲۸ حلقه دیگر نیز در برنامه تجهیز توسط شرکت آب منطقه ای قزوین قرار دارند تا هرچه زودتر آنها نیز در مدار بهره برداری قرار گیرند.

صلاح و بازسازی شبکه آبرسانی روستاهای دارسازی و پلگو شهرستان رشت

رشت -علی حیدری: متر از شبکه آبرسانی روستاهای "دارسازی و پلگو" شهرستان رشت اصلاح و بازسازی شد.

به گزارش دفتر روابط عمومی و آموزش همگانی شرکت آب و فاضلاب گیلان؛ مدیر امور آبفای رشت امروز گفت: در این پروژه با استفاده از لوله های پلی اتیلن ۱۱۰ میلی متری فشار آب شرب ۱۲۰ خاتوار تقویت شد. محمود امیری، هزینه اجرای این پروژه را ۸۰۰ میلیون ریال اعلام کرد.